

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN “KALDIRIMLAR” ŞİİRİ ÜZERİNE DİL BİLİMSEL BİR ÇÖZÜMLEME

Yusuf TEPELİ*

ÖZET

Dil, diğer edebi türler gibi şiirin de temel malzemesidir ve bu yönüyle şiirin başarısında ve kalıcılığında büyük paya sahiptir. Şiir dilden ayrı düşünülmemeyeceği için şiir eleştirisi de dilden bağımsız gerçekleştirilemez. Şiirin yansıttığı duyguları, okuyucuya yaşattığı atmosferi birtakım öznel değerlendirmelerle aktarmak yerine tamamen metnin kendi söz varlığına dayanan, bilimsel bir yöntemle açıklamak ihtiyacı bu çalışmanın yapılmasında etkili olmuştur. Bu çalışma için Necip Fazıl Kısakürek'in şiirinin tercih edilmesinde şairin sapmalar ve aktarmalarla özgün imgeler yaratması, ses öğelerinden bolca yararlanması, konuşulan dilin verdiği rahat söyleyişi yakalaması etkili olmuştur. Şair kişinin yoğun iç hesaplaşmalarının, ruh çalkantılarının yansımalarını dış dünyanın gerçekliğiyle aktardığı mistik şiirler kaleme almıştır. “Kaldırımlar” şiiri tüm bu nitelikleri içermesi bakımından bizlere ideal bir dil malzemesi sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Necip Fazıl Kısakürek'in Kaldırımlar adlı şiiri dilbilimsel bakışla çözümlenmeye çalışılmıştır. Bunun için Doğan Aksan'ın "Şiir Dili ve Türk Şiir Dili" adlı eseri temel alınarak, Aksan'ın değişik şiir örnekleri üzerinde gösterdiği şiir inceleme yöntemi bir Kaldırımlar şiiri üzerinde uygulanmıştır.

İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde kısaca sözcük türleri üzerinde durulmuş, ikinci bölümde ise metnin söz varlığını oluşturan sözcüklerin dil bilimsel/ anlam bilimsel/ gösterge bilimsel incelemesi yapılmış, bulgular tablolaraştırılarak aktarılmıştır. Metinde geçen sözcükler tür, anlam yönü, ses öğeleri bakımından incelenmiş, bunların duygu değerleri, geçiş sıklıkları ve birbirleriyle ilişkileri tespit edilerek çözümlenmeye gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir dili, dilbilim, Necip Fazıl Kısakürek, Kaldırımlar.

A LINGUISTIC ANALYSIS ON NECİP FAZIL KISAKÜREK'S POEM CALLED AS 'KALDIRIMLAR'

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Fakültesi, El-mek: ytepli@akdeniz.edu.tr

---

ABSTRACT

Language is the basic material of poetry as it is for any other literary types and in terms of this view, it has a big share on the permanence of the poetry. As the poetry can not be considered apart from the language, criticism of poetry can not be practiced apart from the language, either. Instead of transferring the feelings which poetry gives, the atmosphere which poetry makes readers feel to the readers with a set of subjective considerations, explaining with a scientific method which depends on the core of the poetry was influential on the coming out of this study. The poet's creating original images with variations and transferrings, utilization of literal elements and the easy going conversation which is given by the spoken language has an influence on the choice of the poem of Necip Fazıl Kısakuşek for this study. The poet put down on paper mystic poems which he transferred his intense internal feud, the reflections of the turbulents of his soul with the reality of the outer world. The poem "Kaldırımlar" serves us ideal language materials in terms of all those facilities inside it.

In this work, the poem of Necip Fazıl Kısakuşek which is named Kaldırımlar is tried to be analyzed with a linguistic view. In order to do this, Doğan Aksan's method of poet examination which is shown on different poems is practiced on a text while his work named "Şiir Dili ve Türk Şiir Dili" is taken as base.

In the first chapter of the study which is composed by two chapters, it is basically dwelled on the types on the words; in the second chapter, the semantical and semiological examination of the words which composes the text was made and the findings were transferred with tabulating. The words mentioned in the text were examined in terms of kind, meaning direction, literal elements with analysing the degree of the value of the feelings, frequency and the setting of the relations among them.

Key Words: poetry language, linguistics, Necip Fazıl Kısakuşek, Kaldırımlar.

1. GİRİŞ

Alan yazında şiirler, yaratıcısının yaşamı, sanat anlayışı, diğer eserleri ve döneminin özellikleri gibi dış unsurlara göre değerlendirilmekte ve çözümlenmektedir. Son yıllarda ise yazınsal metinler dilbilimin uygulama alanı olan eleştirel söylem çözümlenmesi ile incelenmekte; metin odaklı çözümlenme yaklaşımları tercih edilmektedir. Böylece edebiyat bilimi dil biliminin somut verileriyle daha nesnel bir nitelik kazanmaktadır. Çünkü "Şiir söze dayandığı, şiirin gereci sözcükler ve çeşitli anlatım biçimlerini yansıtan tümceler olduğu için şiir dilinin incelenmesi her alandan önce dilbilimin görevi ve yetki alanı içinde yer alır." (Aksan 1999: 17)

Yazınsal metin türlerinden birisi olan şiir, gerek ulusal gerekse uluslararası alan yazındaki bir çok çalışmada sesbilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi ve anlam bilimi gibi dil biliminin alt başlıkları altında incelenmiş, ve okuyucuya o şiirde geçen yüzeysel biçimden anlaşılmalardan ötesi aktarılmaya çalışılmıştır. Şiir çözümlenmeleri üzerine yapılan ve edebiyat ve dilbilim alanlarını bir

---

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

araya getiren bu tür çalışmalar gerek dilbilim açısından gerekse bu alanların eğitimini veren öğretmenlerin yatıştırılmeleri açısından alana katkı sağlayan önemli çalışmalardır.

Gökalp (1998)'e göre bir şiiri incelemek için yapılması gereken; yüzeyden derine, biçimden içeriğe giderek, şiirin yapısını oluşturan karşıtlıklar ve koşutlukları ortaya çıkartmak, bunların kendi içlerindeki, kendi aralarındaki ve 'bütün' kapsamındaki anlam ve işlevini belirlemeye çalışmaktır.

Güdek (2005) çalışmasında Necip Fazıl'ın visal adlı şiirini hem biçim bilimsel hem de anlam bilimsel açıdan incelemiş, şiirde şairin biçimsel düzene gösterdiği özeni ve kendi tasavvufi ve felsef görüşlerini nasıl yansıttığını gözler önüne sererken, şiiri biçimsel mükemmellikle şairin fikri derinliğini ortaya koyduğu güzel bir eser olarak yorumlamıştır.

Benzer bir yaklaşım ile bu çalışmada ise, kullandığı dil açısından geniş bir okuyucu kitlesi tarafından çok rahat okuyup anlaşılan, taşıdığı felsefi ve politik mesajlar kadar edebi açıdan da edebiyat dünyamızda önemli bir yeri olan Necip Fazıl'ın "Kaldırımlar" şiiri dilbilimin değişik parametreleri ışığında çözümlenerek okuyucuya ve özellikle de eğitim alanı olarak Edebiyat ve Türkçe öğretimini seçen öğretmen adaylarına üstadın bu şiirine farklı bir pencereden bakmaları hedeflenmektedir.

Yirminci yüzyıl Türk şiirinin en güçlü şairlerinden olan Necip Fazıl Kısakürek, tiyatro, fıkra, hikâye, makale, tarih, tenkit, biyografi türlerinde eserler vermiş olmasına rağmen edebiyatımızda en çok şair kimliği ile öne çıkmıştır. Türk Edebiyatı Vakfı, 25 Mayıs 1980 tarihinde, devlet erkânının da katıldığı toplantıda Üstat Necip Fazıl Kısakürek'e edebiyat tarihimizin en üst kademesi olan Sultanüşşuara/ Şairler Sultanı unvanını vermiştir. (Kabaklı 2005:12)

Kısakürek, edebiyatımızda şiirleri kadar hayat görüşü ile de derin izler bırakmış bir sanatçıdır. Eserlerinin büyük bir çoğunluğundan Necip Fazıl'ın yaşam serüvenini, ruhundaki iniş çıkışları, düşünce dünyasındaki değişimleri adım adım takip etmek mümkündür. Necip Fazıl'ın dünya görüşünü ve buna bağlı olarak da yaşam tarzını, "O ve Ben" adlı eserinde kendisinin de belirttiği gibi, iki ana bölüme ayırmak mümkündür: "Abdülhakim Arvasî Efendi'yi tanımadan önceki" (1934 öncesi) bohem hayatı ve "Abdülhakim Arvasî Efendi'yi tanıdıktan sonraki" dine yönelişin getirdiği tasavvufi ve metafizik anlayış. Bu büyük değişim sonucunda şair, geçmişiyile hesaplaşmaya girişmiş, bunun sonucunda da daha önce yazdığı şiirlerin bazılarını değiştirmiş, bazılarını da yok saymıştır. Necip Fazıl 1962 yılında şiirlerini son haliyle "Çile"de toplamış; şiiri meydana getiren unsurlar ve şiirin hayat, toplum, din, devlet ve pozitif bilimlerle olan ilgisini incelediği "Poetika"sını da bu eserin sonuna eklemiştir.

Hayatının bu ikinci döneminde sanatının yanında fikir adamlığı yönüyle de kitleleri peşinden sürükleyen Necip Fazıl, 25 Mayıs 1983'te Erenköy'deki evinde vefat etmiştir.

Bu çalışma için seçtiğimiz *Kaldırımlar* şiiri 1927 yılında Paris'te yazılmış, ilk defa 1928 yılında "Hayat Mecmuası"nda yayımlanmıştır. Necip Fazıl'ın sonraki yıllarda pek çok değişiklikler yaptığı şiir 1969'da son halini almıştır. Şairin yaşamının birinci döneminin ürünü olan şiir Çile'de "Şehir" bölümüne alınmıştır (Kısakürek, 2008).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Kaldırımlar, aslında birbirini ortak bir konu etrafında bütünleyen ve “*Kaldırımlar 1*”, “*Kaldırımlar 2*” ve “*Kaldırımlar 3*” adlarıyla yayımlanan üç şiirden oluşmaktadır. Bu çalışmada üçlemenin tamamı değerlendirilmiştir.

2. Amaç

Öznel bir yaratım olan şiirin yorumlanmasında sezgisel yaklaşım yerine dilbilimden yararlanmak, metni bir bütün olarak ve bilimsel ölçütlerle değerlendirme imkânı tanımaktadır. Bu çalışmada şiirin her şeyden önce bir dil ürünü, bir söylem olarak değerlendirilmesi ve dilbilimin verilerinden yararlanarak çözümlenmesi amaçlanmıştır; bir şiir okuma örneği oluşturulmaya çalışılmıştır.

3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi yoluyla *Kaldırımlar* şiirinin sözcüklerinin anlambilimsel/ göstergebilimsel incelemesi yapılmış, verilerin metindeki geçiş sıklıkları belirlenerek elde edilen bulgular tablolastırılmıştır.

4. Bulgular ve Tartışma

Bu çalışmada *Kaldırımlar* şiirinin dilbilimsel incelemesine ağırlık verilmiştir. Ancak metnin daha iyi anlaşılabilmesi açısından bazı söz dizimsel, sözcük bilimsel ve anlambilimsel özellikleriyle bunların geçiş sıklıkları da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kaldırımlar şiirinin üç bölümü tek bir metin olarak incelenmiş; 199 sözlüksel biçimbirim metin bağlamında değerlendirilmiştir. Metinde toplam olarak 332 sözlük biçimbirimi tespit edilmiştir. “acı duymak, başı dik, bir türlü, boydan boya, can vermek, damla damla, eti kemiği, kara sevda, kül rengi, ne.... ne.....” söz grupları tek bir kavramı gösterdikleri için tek sözlük biçimbirimi olarak değerlendirilmiştir.

4.1. Sözcük Türü Bakımından Kaldırımlar

4.1.1. Adlar

Metinde ad görevinde 97 sözcük bulunmaktadır. Bunların geçiş sıklığı 141’dir. Tüm sözcükler içinde adların oranı % 42,46’dır. Adlar içinde geçiş sıklığı en fazla olanlar ise *kaldırım* (10 kez), *sokak* (7 kez), *yol* (5 kez) sözcükleridir.

4.1.2. Adıllar

Metinde 25 geçiş sıklığına sahip 7 adıl tespit edilmiştir. Bunlar içinde en sık geçen *ben* (9 kez), *o* (7 kez) ve *sen* (3 kez) sözcükleridir. Kaldırımlar’ın I. ve III. şiirinde gördüğümüz “*ben*” kişisi sokaklarda tek başına dolaşan, şiirde içinde bulunduğu durum anlatılan kişidir. II. şiirde bu kişi “*sen*” şeklinde ifade edilmektedir. “*ben*” kişinin “*tek yoldaşı*” kaldırımlar da üçüncü tekil kişi ile ifade edilmiştir. Metinde “*ben*” kişisini işaret eden 20 adet 1. tekil kişi çekimi ve 18 adet 1. tekil kişi iyelik eki vardır. Ayrıca “*Ölse kaldırımların kara sevdalı eşi...*” dizesinde kastedilen 3. tekil kişi de aslında “*ben*” kişisidir.

Kaldırımlar II’ de konuşan /sözceleme öznesi durumundaki “*ben*”e gönderimde bulunma işleviyle 4 kez “*sen*” zamiri, 7 kez 2. tekil kişi iyelik eki, 4 kez 2. t.k. çekimi kullanılmıştır. ‘*Ben*’ ve I. kaldırımlar’a gönderimde bulunma işleviyle de 5 kez 2. Ç.k. iyelik eki ve 2 kez de 2. ç.k. çekimi kullanılmıştır. Şiirin kahramanı veya sözcenin / eyleyen öznesini işaretleyen “*ben*” zamerinin çok daha fazla geçme sıklığına sahip olması ‘*ben*’in macerasının ‘*ben*’ tarafından anlatıldığını göstermekte, söylemi bireyselleştirmektedir. Şiirde *o* adılı 2 kez kaldırımlara (2.2.3-4), 4 kez de geceye (3. Şiir) gönderimde bulunmak üzere kullanıldığı görülmüştür.

Şiirin iki kahramanı olan "ben" kişinin ve kaldırımların geçiş sıklığı Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1 "Ben Kişisi" ve "Kaldırımlar"ın Geçiş Sıklığı

Sözcük	Geçiş Sıklığı	Adilla Karşılanması	Kişi eki ile Karşılanması	İyelik eki ile Karşılanması	Toplam
Kaldırımlar	10	2	5	2	19
"ben" kişisi	-	13	32	24	65

Durak, ilk bölümde ben-kaldırımlar, ikinci bölümde sen-kaldırımlar, üçüncü bölümde de ben-gece arasındaki benzeşime dikkat çekerek şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Birinci ve üçüncü bölümde özne 'ben' iken yani ben dışındakilere yönelik bir seslenme söz konusu iken, ikinci bölümde seslenilen, hitap edilen 'sen'dir. Bu ayrışmalardan dolayı şiiri ya ayrı ayrı bütünler ya da değişken bir kimliğe sahip bir öznenin şiiri olarak okumak gerekir." (Durak, 2007: 33-34) Oysa bu ifade tarzı, "ben sözcüğünü taşıyan, bunun sonucu olarak da muhatabın 'sen'ini beraberinde getiren her sözlendirmede kendini imleyen (işaret eden) birini belirtir." (Ricoeur, 2010: 62) Ancak muhatabı ifade eden 'sen'in de 'ben'e gönderimde bulunması anlamlıdır. Bu durum, 'ben'in farkına varan bir 'üst ben'in varlığına işaret eder. Yani şiir ayrı ayrı bütünler olarak değerlendirilemeyeceği gibi değişken bir öznenin şiiri olarak da okunmamalı; kendini fark eden, kendi ben'ini sorgulayan ve hatta acımasızca eleştiren bir 'üst ben'in şiiri olarak değerlendirilmelidir.

Hatta ben kişisi şairin eserlerinde oldukça sık kullandığı bir adıdır. 'Visal' adlı şiirinin tahlilini yapan Güdek (2005) e göre şair, kendi fikri macerası içerisindeki düşünsel buhranlarından biri olan fani ve baki olan insan konusunu dile getirişinde "ben" sözcüğünü kullanarak, kendi şahsında sembolize edilen konunun aslında tüm insanlığa şamil bir mesele olduğu gerçeğini vurgulamaktadır.

4.1.3. Eylemler

77 geçiş sıklığına sahip 53 eylem metindeki sözcüklerin %23,19'unu oluşturmaktadır. Bunlardan bir tanesi (ram *olmak*) yardımcı eylem görevindedir. Geriye kalan 76 adet asıl eylem "devinim, durum, karmaşık (devinim ve durum) ve görünüşsüz" olmak üzere 4 anlamsal sınıfa ayrılabilir. Bu sınıflandırmada Tepeli'nin(2011) çalışmasından istifade edilmiştir. Tepeli, bu çalışmada fiillerin sözlük bilimsel anlam incelemesinde Aydemir'in (2006) açıklamalarından ve sınıflandırmasından yararlanmıştır. Dolayısıyla *Kaldırımlar* şiirindeki eylemler sözlük bilimsel anlam görüşleri göz önünde bulundurarak devinim, durum, karmaşık ve görünüşsüz olmak üzere 4 kategoride incelendi. Bu eylem çeşitlerinin şiirdeki geçiş sıklığı ve yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Tablo 2. Eylemlerin Ana Başlıklarına Göre Geçiş Sıklığı ve Yüzdeler Dağılımı

Fil	Sayısı	Sıklık	Oran (%)
Devinim	18	28	36,84
Durum	21	28	36,84
Karmaşık görünüşlü	16	17	22,36
Görünüşsüz	1	1	1,31
Toplam	56	74	

-1. Devinim eylemleri: Öznesinde fiziksel veya bilişsel olarak devingen bir anlatım yüklü olan ve betimlediği olayın, devinimi sonlandıran herhangi bir üye seçilmedikçe, bitişsiz olarak yorumlanabildiği eylemlere denilmektedir. (Aydemir 2006:140)

Kaldırımlar şiirinde 28 geçiş sıklığıyla 18 eylem devinim eylemidir. Diğer tüm eylemler içinde %36,84 ile geçiş sıklığı en fazla olan eylem çeşididir.

Şiirde geçen bu eylemlere birkaç örnek aşağıda verilmiştir. (Parantez içinde yer alan numaralar sırasıyla "Kaldırımlar"ın hangi şiirine ait olduğunu, bu şiirin kaçınıcı biriminde ve kaçınıcı dizesinde bulunduğunu göstermek amacıyla kullanılmıştır.)

- "Ben *gideyim*, yol *gitsin*, ben *gideyim* yol *gitsin*" (1.6.1)
- "*Örtün* üstüme *örtün*, *serin* karanlıkları." (1.7.4)
- "Fahişe yataklardan *kaçtığı*n günden beri." (2.2.1)
- "Onu da hangi diyar olsa *götür*ürsünüz." (2.3.4)

-2. Durum eylemleri: Betimlediği durumsal anlamı özne konumundaki üyenin özellikleriyle ilişkili olan eylemlerdir. Bu tür eylemlerin öznesi "deneyimci" terimiyle ifade edilir. (Aydemir 2006:174)

Kaldırımlar şiirinde 28 geçiş sıklığıyla 21 durum eylemi tespit edilmiştir. Eylem çeşitleri arasında %36,84 geçiş sıklığı ile ikinci sırada gelmektedir.

Kaldırımlar'dan durum eylemlerine birkaç örnek aşağıda verilmiştir:

- "Sanki beni *bekleyen* bir hayal *görüyorum*." (1.1.4)
- "Gözüne mil *çekilmiş* bir âmâ gibi evler." (1.3.4)
- "Kaldırımlar, içimde *yaşamış* bir insandır." (1.4.2)
- "*Kurulup* şiltesine bir tahtirevan gibi" (2.1.3)
- "Arkamdan bir kahkaha duysam *yaralanırım*." (3.3.1)

-3. Karmaşık görünüşlü eylemler: Hem devinim hem de durum özelliği taşıyan eylemlerdir. Bu tür yapılarda genelde dış üye (özne) eylemlerin devingen anlamını gösterirken iç üye de (Dolaylı tümleç ve nesne) durumsal özelliği yansıtır. Bazen de özne eylemlerin hem devingen hem de durumsal özelliğini gösterebilir. (Tepeli 2011:130)

Kaldırımlar şiirinde 17 geçiş sıklığıyla %22,36'lık bir orana sahip olan karmaşık görünüşlü eylemler 4 alt başlığa ayrılarak, aşağıda her birine örnekler verilmiştir:

Durum değişim eylemleri:

- "Aman, sabah *olmasın*, bu karanlık sokakta" (1.5.3)
- "Ölse kaldırımların kara sevdalı eşi." (1.8.3)
- "*Erimiş* ruhlarınız bir derdin potasında" (2.2.2)
- "Görsem pencerelerde *soyunan* bir karaltı." (3.3.3)

Konum değişim eylemleri:

Turkish Studies

"Sonsuz mesafelerin üstünden *aşmalısın*." (2.1.4)
 "Bir türlü *yetişemem* fecre kadar yürür de" (3.2.3)

Geçişli-hedefte bitişli eylemler:

"Gündüzler size kalsın, *verin* karanlıkları!" (1.7.2)

Geçişli-bitişsiz eylemler:

"Sanıyorum, her sokak başını *kesmiş* devler." (1.3.2)
 Ondan bir temas gibi rüzgar beni *bürür* de" (3.2.1)

Şiirdeki karmaşık görünüşlü eylemlerin geçiş sıklığı ve yüzdeler dağılımı aşağıda Tablo 3 de verilmiştir.

Tablo 3. Karmaşık Eylemlerin Geçiş Sıklığı ve Yüzdeler Dağılımı

Eylem	Çeşit sayısı	Sıklık	Oran (%)
Durum değişim	8	9	52,9
Konum değişim	5	5	29,41
Geçişli-bitişsiz	2	2	11,76
Geçişli-hedefte bitişli	1	1	5,8
Toplam	16	17	

Kaldırımlarda tespit edilen karmaşık eylemler içerisinde, durum değişim eylemleri %52,9 oranında geçiş sıklığı ile ilk sırada gelmektedir. Onu %29,41 ile konum değişim eylemleri takip ederken geçişli-bitişsiz ve geçişli-hedefte bitişli eylemleri son iki sırada yer almaktadır.

-4. Görünüşsüz (ettirgen) eylemler: Devinimsellik ve durumsallık anlamı içermeyen eylemlerdir. Öznesi ne devingenlik ne de durumsallık bildirir, sadece iç üyeleri, yani tümleçleri devinim veya durumsallık bildirebilir. (Tepeli 2011:130)

Kaldırımlar şiirinde görünüşsüz eylem örneği sadece bir yerde geçmektedir:

"Ben bu kaldırımların *emzirdiği* çocuğum." (1.5.2)

Kaldırımlar'da geçen fiiller sözlük bilimsel anlam görünüşleri açısından genel olarak değerlendirildiğinde şunlar söylenebilir: Tablo 2'de de görüldüğü gibi kaldırımlar şiirinde devinim ve durum bildiren eylemlerin geçiş sıklığı birbirine eşittir. Bu da metnin kişinin içinde bulunduğu durumu yansıtırken aynı zamanda bu durumun devinimle de ifade edildiğini göstermektedir.

Tümleçleri durum bildirmekle beraber özneleri devinim bildiren karmaşık görünüşlü eylemler de metindeki devinimi beslemekte, böylece devinim bildiren eylemlerin oranı %59,2'ye çıkmaktadır. Çoğunlukla kılış fiillerinin seçilmiş olması kılan bir öznenin varlığını da beraberinde getirmektedir. Yani şiirde 'kılmayan diğerleri'nin 'oluş'larına karşılık kılan 'ben'in 'kılış'ları betimlenmiştir. Durak (2007) 'ben' ile öbürleri arasındaki karşıtlığı 'ben'in karanlıkta, maceracı, duyarlı, devinimli, çileci, ölümsüzlük ardında, kahraman/tanrısal, karmaşık; 'öbürleri'nin ise aydınlıkta, duyarsız, durağan, rahatçı, hayvan, yalın nitelikleriyle belirtmiştir. Güdek (2005) e göre ise şair "ben" ile tüm insanlığı kasteder. Metinde kullanılan eylemlerin nitelikleri de bu karşıtlığı yansıtmakta; içinde fırtınalar kopan bir 'ben'in sadece 'üst ben' tarafından fark edilen çarpışmalarını dile aktarmaktadır.

Bu niteliğiyle duyguların ve içinde bulunulan ruh halinin yansıtıldığı edebi tür olan şiirin bir temsilcisi olan Kaldırımlar, lirizmi sadece durumla değil, hatta ondan daha ziyade devinimle yakalamış bir eserdir. Şiirde yer alan eylemlerin görevleri aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Eylemlerin Görevleri

Görevi	Sayısı	Sıklık	Oranı (%)
Çekimli eylem	36	53	70,60
Ad eylem	2	3	4
Ortaç	11	13	17,33
Ulaç	6	6	8
Toplam	55	75	

Şiirdeki eylemler incelendiğinde çekimli eylemlerin oranının %70,60 ile ilk sırada olduğu görülmektedir. Şart kipiyle çekimlenmiş olanlar dışında metindeki çekimli eylemlerin her biri bir cümle anlamına gelmektedir. Bu da metnin kısa cümlelerle örülü, akıcı ve harekete dayalı bir anlatıma sahip olduğu konusunda yukarıdaki açıklamaları desteklemektedir.

4.1.4. Sıfatlar ve Diğer Sözcük Türleri

Kaldırımlar şiirinde sıfat türünde 26 sözcük, 57 geçiş sıklığına sahiptir. Bunlar içinde % 47,45 ile geçiş sıklığı en fazla olan belgisiz sıfatlardır. Niteleme sıfatları %40,67 ile ikinci sırada yer alırken işaret sıfatları %8,47 ve sayı sıfatları %3,38 geçiş sıklığına sahiptir. Şiirde soru sıfatı kullanılmamıştır.

Sıfatlar içinde geçiş sıklığı en fazla olan sözcükler 26 kez kullanılan “bir” belgisiz sıfatı ve 5 kez kullanılan “bu” işaret sıfatıdır.

Bağımlı biçimbirim olarak sıfatlar ayırt etme işlevleriyle söylemin önemli seçimlerini yansıtır. Dilin toplumsal veya genel kavramlarını sözün bireysel veya özel kavramlarına dönüştürme işlevleri özellikle şiirsel söylem açısından önemlidir. Kaldırımlar şiirinde de sıfatların sözcüleme öznesinin bakış açısını yansıttığı görülmektedir. Örneğin göklerin ‘kara’ bulutların ‘kül rengi’ niteliği olumsuz bakış açısını yansıtan seçimler olarak değerlendirilebilir.

Yukarıdaki sözcük türleri dışında şiirde 10 adet zarf, 16 geçiş sıklığına sahip 4 adet ilgeç, 3 geçiş sıklığına sahip bir bağlaç ve 3 adet ünlem tespit edilmiştir.

Metinde 10 kez tekrarlanan “gibi” ilgeci, benzetmelerde kullanılmıştır.

Tablo 5. Kaldırımlarda Sözcük Türlerinin Geçiş Sıklığı

Sözcük	Sıklık	Oran (%)
Ad	141	42,46
Eylem	77	23,19
Sıfat	57	17,16
Adıl	25	7,53
İlgeç	16	4,8
Zarf	10	3
Bağlaç	3	0,9
Ünlem	3	0,9
Toplam	332	

Tablo 4’ten de anlaşılacağı üzere şiirde en çok kullanılan sözcükler ad türündedir. Bunlar içinde en sık geçenler mekân bildiren “kaldırım, sokak, yol” sözcükleridir. Bunlar dışındaki adlar arasında bu mekânda bulunan varlıkları ve bu mekânda geçen zamanı ifade ettiği görülmektedir.

Geçiş sıklığı açısından ikinci sırada yer alan eylemlerin büyük çoğunluğu da bu mekân üzerinde yapılan devinimleri ve bulunulan durumları yansıtmaktadır.

62 dizelik Kaldırımlar şiirinde toplam 65 cümle tespit edilmiştir. Bunlardan 45'i eylem cümlesi, 19'u de isim cümlesidir. "Ne senin anladığın kadar, kaldırımları..." cümlesi eksilteli cümle olmakla birlikte yüklemi "anlayan olur" eylemidir. Bu cümleyi de sayarsak eylem cümlelerinin sayısı 46'ya yükselmektedir. İsim cümlelerinde 6 tanesinde eylemsilerle kurulmuş yan cümlecikler vardır. Yani bu cümlelerde de eylem gerçekleşmektedir. Bu haliyle şiir kısa cümlelerin sağladığı durağanlıktan uzak, akıcı bir anlatıma sahiptir. Kısa anlatımın olduğu yerde de bağlaçların buradaki gibi az kullanılmış olması doğaldır.

Metinde yararlanılan niteleme sıfatları incelendiğinde bunların bir kısmının "kara renk" ifade etmek için kullanıldığı, bazılarının benzetmeler ve deyim aktarmalarının yapıldığı varlıklarla kullanıldığı görülmektedir. Dış âleme ait varlıkları objektif olarak belirten nitelemeler, subjektif nitelemelerden daha fazladır. (Kaplan 1994:75) "Bir" belgisiz sıfatının 26 geçiş sıklığıyla en fazla kullanılan sözcük olması da nitelediği mekân ve varlıkların okuyucunun kendi yaşantısında bulunan "herhangi bir" mekân ve varlıkla bağdaştırılmasına hizmet etmektedir.

Şiirdeki adillerin büyük bir kısmı da şiirde ruh hali anlatılan "ben kişisi" ve kendisi arasında özdeşim kurduğu "kaldırımları" ifade etmek için kullanılmıştır.

4.2. Sunuluş Açısından Kaldırımlar'ın Dili

4.2.1. Kaldırımlar da Göstergelerin Anlam Yönünden Yararlanma

Doğan Aksan (1999), göstergelerin şiir dilindeki kullanılışlarını anlam çerçevesi içinde 7 başlık altında incelemekle birlikte bu çalışmada 6 başlığa yer verilmiştir.

Aksan anlam çevresi terimini, göstergelerin dil düzeni içinde anlam açısından taşıdığı bütün değerleri, temel anlamlarıyla birlikte yan anlamlarını, dinleyen/ okuyanda çağrıştırdığı başka kavramların tümünü içine almaktadır. (Aksan 1999: 76)

Örneğin "kesmek" sözcüğünün ilk uyandırdığı anlam *bıçak, makas gibi bir araçla ikiye bölmek, doğramaktır*. Bu gösterge "Her sokak başını kesmiş devler" dizesinde geçişi önlemek (*yolu kesmek*) şeklinde yan anlamlı olarak kullanılmıştır. Aynı sözcüğün daha pek çok yan anlamı vardır: Son vermek, gidermek (*Bu ilaç baş ağrısını keser*), bir şeyden yoksun bırakmak (*Yardımlı kestiler*), güçleştirmek (*Rüzgâr geminin yolunu kesiyor*), kararlaştırmak (*gününi daha kesmedik*). *Mecaz anlama örnek olarak da* "Karşı cinsten birisini sürekli olarak süzmek, dikkatli bir biçimde bakmak; oyuncuyu takım kadrosuna almamak" verilebilir. Türkçe sözcük incelendiğinde "kesmek" sözcüğünün toplam yirmi altı anlamı olduğu görülmektedir. Bu da göstergenin çok anlamlılığına işaret eder.

"Kesmek" göstergesinin metne kattığı duygu değeri olumsuzdur. Korku içinde karanlık sokaklarda yürüyen kişi, bu ruh hali içinde devlerin sokak başlarında yolu kestiğinin hayal etmekte, duyduğu ürpertiye okuyucu/ dinleyiciye de yansıtmaktadır.

Göstergenin anlam çerçevesini oluşturan bu unsurlar Kaldırımlar'da ayrıntılı şekilde irdelenmiştir. Kaldırımlar şiirinin anlam çerçevesini belirlemekte ad, eylem, niteleme sıfatı, durum zarfı görevindeki sözcükler değerlendirilmiş, bunlar dışındaki sözcükler sayılamada hesaplanmamıştır. Buna göre Kaldırımlar şiirinde anlam çerçevesini belirleme kullanılacak sözcüklerin toplam geçiş sıklığı 251'dir.

Turkish Studies

Şekil 1. “Kaldırımlar” şiirinde geçen anlamların dağılımı

4.2.1.1. Göndergesel Anlam

Kaldırımlar şiirinde metnini anlam çerçevesini belirmede kullanılacak sözcüklerin toplam geçiş sıklığı 251’dir. Bunlar içinde göndergesel anlama sahip 120 sözcük, 172 geçiş sıklığı ile %68,5’lik bir orana sahiptir. %22,31’lik oranla yan anlam ve %9,16’lık oranla mecaz kullanımı, göndergesel anlamın çok gerisinde kalmaktadır.

Kaldırımlar’da ilk dörtlükten itibaren sözcükler ağırlıklı olarak göndergesel anlamıyla kullanılmıştır:

*“Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa sapanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.”*

4.2.1.2. Yan Anlamlar

Metinde yan anlamıyla kullanılmış olduğu tespit edilen 43 kelime, 56 geçiş sıklığı ile %22,31’lik orana sahiptir. Bunlardan 14’ü deyim aktarması yoluyla yan anlam değeri kazanırken, 44’ünün de temel anlamı dışındaki anlamlarıyla kullanıldığı sözlükten tespit edilmiştir. Örnek:

*İçimde damla damla bir korku birikiyor."
"Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler."
Saniyorum, her sokak başını kesmiş devler."*

4.2.1.3. Duygu Değeri

Kaldırımlar şiirinde sözcüklerin duygu değerinden çokça yararlanılmıştır. Bunun için duygu değeri taşıyan sözcüklerin kullanıldığı veya yan anlamlar ve alışılmamış bağdaştırmalarla sözcüklere duygu kazandırıldığı görülmektedir.

Daha başlıktan itibaren okuyucu/ dinleyici, şiirin atmosferine çekilmeye başlanmıştır. “Kaldırım, sokak” sözcükleri şiir boyunca tekrar edilerek tema bunların uyandırdıkları değişik çağrışımlar çerçevesinde yansıtılmıştır. Bu sözcükler her okuyan/dinleyen üzerinde kendi yaşantılarından kaynaklanan duygular, etkiler ve çağrışımlar uyandıracaktır. Bunlarla birlikte şiirde

yine geçiş sıklığı fazla olan "karanlık" ile ilgili ifadeler metnin mekânını oluşturmaktadır. Kimsesizlikle ilgili sözcükler ve kaldırımların "yoldaş, sevgili, kendisini anlayan tek varlık olması" gibi yalnızlığı çağrıştıran ifadeler de çok fazla kullanılmıştır.

Özel adların, tıpkı göstergeler gibi insan zihninde birtakım tasarımların belirmesine yol açmaları bakımından kişiye ve topluma özgü duygu değeri taşıyan özel adlar Kaldırımlar şiirinde kullanılmamıştır.

4.2.1.4. Uzak Çağrışımlar

Necip Fazıl, aktarmak istediği duygu durumunu "kaldırım" sözcüğünün çağrışımları üzerine kurmuştur. Bu yüzden bu sözcük şiire adını vermiş ve adı en çok tekrar edilen varlık olmuştur. Temel anlamı "Bir yolun, sokağın kenarında yalnız yayaların geçmesine ayrılan, azıcık yükseltilmiş dar bölüm." olan "kaldırım" sözcüğü insanda "yuvayı, aileyi, sıcaklığı, vb." hatırlatan 'ev'in dışını çağrıştırmaktadır. Sözlükte "kaldırım" kelimesiyle kullanılan "kaldırım kabadayısı, kaldırım mühendisi, kaldırıma düşmek, kaldırımcı, kaldırım süpürmek" gibi tabirlerde bu sözcüğün olumsuz çağrışımlarını görebilmekteyiz.

4.2.1.5. Eşadlı ve Çokanlamlı Ögelerden Yararlanma

Kaldırımlar şiirinde eşadlı olarak sadece "serin" sözcüğünün kullanıldığı tespit edilmiştir. "Örtün, üstüme örtün, *serin* karanlıkları" dizesinde "serin" sözcüğü hem "*ılık ile soğuk arası* anlamında sıfat" hem de "*emir kipi 2. çoğul kişi ile çekimlenmiş olan sermek fiili*" kullanımlarına uygundur.

4.2.1.6. Kavram Karşıtlığından Yararlanma

Karşıt kavramların, olayların ve durumların bir araya getirilmesiyle şiirde güçlü ve etkileyici bir anlatım sağlanabildiği görülmektedir. (Aksan 1999:113)

Kaldırımlar şiirinde kullanılan karşıt kavramlar ve durumlar Tablo 6'da verilmiştir. Bunlardan en sık geçeni "karanlık" ve "aydınlık" çağrışımlarının oluşturduğu karşıtlıktır. "Karanlık"la ilgili 17 (karanlık, kara, simsiyah, kara seveda, esmer, kabir, vb.) ve aydınlıkla ilgili 8 (yıldırım, sabah, fener, gündüz, fecir) ifade tespit edilmiştir. Ayrıca metinde yer alan "gölge ve kül rengi" ifadeleri koyu bir renk olan "gri"yi çağrıştırmalarına rağmen şiirde resmedilen koyu karanlığın içinde aydınlığa işaret ederek yine bir tezat unsuru oluştururlar.

"*Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık*" dizesinde çaprazlama karşıtlıklar görülmektedir. "Gök" maviliği çağrıştırır, gündüz vakti bulutlarla kapanmamış olan gökyüzünü çağrıştırır. Bulutlu havada "gök"ü göremeyiz. Bu nedenle "gök" sözcüğüyle "kara" ve "bulutlar" arasında karşıtlık görülmektedir. Bulutların "külrengi" görünümü de karanlığa göre aydınlığı temsil ettiği için "kara" ve "külrengi" arasında da karşıtlık bulunmaktadır. "bulut" sözcüğü beyazlığı çağrıştırdığı için "bulut" ile "külrengi" arasında da bir karşıtlık düşünülebilir. Tek bir dizede karşıtlığın bu kadar iç içe geçmiş olması da şairin yarattığı "ben kişisi"nin içinde bulunduğu çelişkili ruh haline uygun olabilir. Metinde yer alan karşıt kavramlara örnekler aşağıda verilmiştir:

Turkish Studies

Tablo 6. Kaldırımlarda Karşıt Kavramlar

Kara-gök	<i>Kara gökler kül rengi bulutlarla</i>
Kül rengi-bulut	<i>kapanık</i>
Bulut-gök	
Kara-kül rengi	
Uyku-uyanık	<i>İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık</i>
Ses kesilmesi- ses duyulması	<i>Kaldırımlar duyulur ses kesilince sesi</i>
Sabah-karanlık	<i>Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta</i>
Gündüz-karanlık	<i>Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları</i>
Buz-ateş	<i>Alsa buz gibi taşlar alnımdan bu ateşi</i>
Sükut-çığlık, Münzevi-hür	<i>Sükût gibi münzevî, çığlık gibi hürsünüz</i>
Ruh-kalıp	<i>O bir ince ruh, bense etten bir kalıp</i>

Şiir dilini yazı dilinden veya günlük dilden ayıran temel unsurun göstergelere özgün ve yaratıcı çağrışımlar yüklemek, onları olduğundan farklı anlamlarda kullanmak olmakla beraber bu durum şiir dilinde göndergesel anlamın az kullanıldığı anlamına gelmez. Doğan Aksan'ın da belirttiği gibi sözcüklerin günlük dildeki anlam ve değerleriyle kullanıldığı, yalın ve kısa anlatıma sahip şiirler de vardır. Bu şiirlerde içtenlik ve yalın anlatım şiirselliği doğurur. (Aksan 1999: 79)

Şekil 1'den de anlaşılacağı üzere *Kaldırımlar* şiirinde ağırlıklı olarak göndergesel anlam kullanılmıştır. Bu durum şiirin yeni tasarımlar oluşturma kaygısından uzak, yalın ve rahat bir söyleyişe sahip olduğunu göstermektedir. Bu da şiirin geniş kitleler tarafından rahatça anlaşılabilmesini ve de sevilmesini sağlamaktadır. Metne hâkim olan duygu, bir insanın karanlık sokaklarda dolaşmasına benzetilerek aktarılmıştır. Okuyucu/dinleyici daha ilk sözcükle, bu mekânda bulunmanın uyandıracığı duygu durumuna çekilmek istenmiştir. Sonra gelen sözcüklerle de karanlıkta, herhangi bir sokakta tek başına tedirgin bir şekilde yürüyen bir insan görünümü çizilmiştir.

Şiirde mekân ve kişilerin özel adları belirtilmemiş, hatta bunlar pek çok kez belgisiz sıfatlarla nitelenmiş; kişiler zamirlerle ifade edilmiştir. Böylece şair mekânı sınırlamamış, her okuyanın kendi mekânını kurgulamasına, kendi yaşantısındaki mekânların duygu değerinin uyanmasına imkân tanımıştır. Şiirdeki kahramanların özel adlarının ve de cinsiyetlerinin kullanılmaması da okuyanın onlarla özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

4.3. Kaldırımlar'da Benzetmeler

“Bir nesnenin, bir olayın ya da durumun özelliğini anlatabilmek için insanoğlu, her dille benzetme'lerden (smile) yararlanır. Böylece, niteliği belirlenmek istenen şey, bir başka nesneye dayanılarak, onunla benzerliği ortaya konarak daha canlı, daha güçlü bir biçimde söze dönüştürülmüş olur” (Özünü 2001:105)

Benzetme (teşbih), aralarında ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanı kuvvetli olana yaklaştırma sanatıdır. (Pala 1999:136) Bu iki varlık arasında kurulan ilgiye *benzetme yönü* denmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Benzetme yönü bakımından güçlü olan varlığa benzetilen, zayıf olan varlığa ise benzeyen denir. Taraflar arasında ortaya koyan "gibi, kadar, sanki, nitekim vb." sözcükler de benzetme edatı görevindedir. Benzetmede benzeyen ve benzetilen asıl, diğerleri yardımcı öğelerdir.

Özünlülük, benzetmede benzetme yönünün önemli işlevi olduğunu ve kullanılmaması halinde eğretilen (metaphor) ortaya çıktığını söyler (Özünlülük 2001:105). Edebiyat kaynaklarında ise eğretilme (istiare), benzetmenin iki temel ögesi olan benzeyen veya benzetilen herhangi birisinin kullanılmaması sonucu ortaya çıkar. Klasik anlayışla benzetme (teşbih) için benzeyen ve benzetilen gerekli ve yeterlidir. Sadece benzeyen ve benzetilenle yapılan benzetmeye de "teşbih-i belîğ" adı verilmektedir. Teşbih-i belîğ, dört ögenin de söylenmesiyle yapılan tam benzetmeye oranla daha güzel kabul edilir ve ona yeğlenir.

Kaldırımlarda 21 benzetme tespit edilmiştir. Benzetme sanatında "kaldırımlar", 3'ünde doğrudan adı söylenerek 6 kez benzeyen görevinde kullanılmıştır. Metinde sokaklarda gezen ve ortamları duyguları arasında bağ kurulan kişi "ben" ve "sen" zamirleriyle 5 kez benzeyen görevinde kullanılarak kaldırımlardan hemen sonra yer almıştır. Kaldırımlar dışında, kişinin ruh halini yansıtmaya işlevi gören dekoru betimleyen "gece" (3) ve "karanlıklar" (2) dışındaki sözcükler birer kez benzeyen görevinde kullanılmıştır.

Yapılan benzetmelerden 10 tanesinde benzetme edatı olarak "gibi", 1 tanesinde "kadar" kullanılmıştır.

Tablo 7'de görüleceği gibi Kaldırımlar'da bulunan benzetmelerde teşbih-i belîğ ve tam teşbihin kullanım oranı birbirine yakındır. Teşbih-i belîğde, şair benzetme yönünü okuyucuya bırakarak onun kendi tasarımlarını üretmesine izin vermiş olur. Tam benzetmelerde yer alan benzetme yönlerinin hepsinin alışılmamış bağdaştırma ürünü olduğu görülmektedir. Bu da aslında benzeyen ve benzetilen arasında ilişki kurmada yine okuyucu/dinleyicinin zihnini meşgul etmektedir. Şair, somut benzetmeler yerine alışılmamış bağdaştırmaların hâkim olduğu benzetmeler yapmış, böylece benzetmeyi bir süs aracı olarak görmeyip ona ruh dünyasının mahiyetini ve şiddetini yansıtmaya işlevi yüklemiştir.

Tablo 7. *Kaldırımlar' da Kullanılan Benzetmeler*

Benzetme	Benzeyen	Benzetilen	Benz. yönü	Benz. edatı
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ evler	evler	gözüne mil çekilmiş âmâ		gibi
Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi	kaldırımlar	anne		
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.	kaldırımlar	insan		

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.	kaldırımlar	lisan			
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum.	ben	çocuk	emzirilmek		
İki yanımdan bir sel gibi aksın fenerler.	fenerler	sel	akmak	gibi	
Yolumun zafer tâkı gölgeden taş kemerler.	gölge	zafer takı			
Islak bir yorgan gibi sımsıkı bürüneyim.	karanlıklar	ıslak bir yorgan	bürünmek	gibi	
Örtün üstüme örtün, serin karanlıkları	karanlıklar	(ıslak bir yorgan)	örtmek, sermek		
Alsa buz gibi taşlar alнімdan bu ateşi	taşlar	buz		gibi	
Dalıp, sokaklar kadar esrarlı bir uykuya	uyku	sokaklar	esrarlı olmak	kadar	
Başını bir gayeye satmış bir kahraman gibi	(sen)	kahraman	başını bir gayeye satmak	gibi	
Kurulup şiltesine bir tahtaravan gibi	kaldırımlar (şilte)	tahtaravan	kurulmak	gibi	
Fahişe yataklardan kaçtığın günden beri Sükût gibi münzevi (siniz)	yataklar	fahişe			
	(siz)(sen ve kaldırımlar)	sükût	münzevi olmak	gibi	
Çığlık gibi hürsünüz	(siz) (sen ve kaldırımlar)	çığlık	hür olmak	gibi	

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Bir esmer kadındır ki kaldırımlarda gece	gece	esmer bir kadın			
Ondan bir temas gibi rüzgâr beni bürür de	rüzgâr	temas	bürümek	gibi	
O bir ince ruh...	o (gece)	bir ince ruh			
...bense etten bir kalıp.	ben	etten bir kalıp			
Bilirim, kalkmayacak, bir yâr gibi başından...	(gece)	yâr	başından kalkmaması	gibi	

4.4. Kaldırımlar'da Aktarmalar

4.4.1. Deyim Aktarması

"Anlambilim incelemelerinde benzetmeler, eğretileme ya da deyim aktarması adı verilen söz sanatının ilk evresi, ilk aşaması olarak kabul edilmektedir. Benzetmeler zamanla kısalıp yoğunlaşarak birer deyim aktarması niteliği kazanmaktadır" (Aksan 1999:119).

İstiare, eğretileme, metaphor adları verilen deyim aktarmalarında benzetmenin iki ana ögesi olan benzeyen ya da benzetilenden sadece birisi kullanılır. Sadece benzetilene dayalı olarak yapılanına açık istiare; benzeyen ve benzetme yönünün kullanımıyla yapılanına ise kapalı istiare denilmektedir.

Sözcüğe yan anlam kazandıran deyim aktarmalarının benzeyen ve benzetilen ilişkisine göre çeşitleri vardır:

İnsandan Doğaya Deyim Aktarması: İnsana ait özelliklerin ve organ adlarının insan olmayan varlıklar için kullanılmasıdır. Kişileştirme sanatı da bu tür deyim aktarması örneğidir.

Doğadan İnsana Deyim Aktarması: İnsan dışındaki varlıkların özelliklerinin insan için kullanılmasıdır.

Doğadan Doğaya Deyim Aktarması: İnsan dışındaki bir varlığın özelliğinin insan olmayan başka bir varlık için kullanılmasıdır.

Duyular Arası Aktarma: Bir duyuya ait olan kavramların başka duyular ile birlikte kullanılmasıdır.

Somutlama: Sözü etkisini kuvvetlendirmek ve daha anlaşılır hale getirmek için soyut durumları, somut durumlara benzeterek ifade etmektir.

Kaldırımlar'da tespit edilen 21 deyim aktarmasının 16'sında insandan doğaya aktarma(kişileştirme) yapılmıştır. Bunlardan 10 tanesinde kaldırımlar, 2 tanesinde esmer bir kadına

benzetilen gece, diğerlerinde de sokak, yıldırım, in cin ve yerin altı kişileştirilmiştir. 2 tanesinde korku sıvıya, mezar da döşeğe benzetilerek doğadan doğaya özellik aktarımı yapılmıştır.

Şiirde sıkça vurgulanan “kaldırımlarla yoldaş, eş, dost olma; bütünleşme” olgusunu bir kez daha vurgulayan “Erimiş ruhlarınız bir derdin potasında” dizesinde soyut bir kavram olan ruhun birlikteliği, madenlerin pota içinde eriyip sıvılaşarak birbirine karışmasına benzetilerek somutlaştırılmıştır. Aynı olgu takip eden dizelerdeki “gölge içmek, taşı erimek” sözleriyle de aktarılarak somutlamaya gidilmiştir.

Kaldırımlar şiirinde tespit edilen deyim aktarmaları aşağıda verilmiştir:

Tablo 8. *Kaldırımlar'da Deyim Aktarmaları*

Çeşidi	Örnek	Benzeyen	Benzetilen	Benzet. yönü
İnsandan doğaya	Kimsesiz bir sokak ortasında	sokak	(insan)	kimsesiz
İnsandan doğaya	Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar	yıldırımlar	(insan)	kollamak
İnsandan doğaya	İn cin uykuda	in cin	(insan)	
İnsandan doğaya	Yalnız iki yoldaş uyanık	(kaldırım)	(insan)	yoldaş olmak
İnsandan doğaya	Serseri kaldırımlar	kaldırım	(insan)	serseri olmak
İnsandan doğaya	Kaldırımların emzirdiği...	kaldırımlar	(insan)	emzirmek
İnsandan doğaya	... kaldırımların kara sevdalı eşi	kaldırımlar	(insan)	kara sevdalı eşi olmak
İnsandan doğaya	Erimiş ruhlarımız (senin ve kaldırımların ruhu)	kaldırımlar	insan	ruh sahibi olmak
İnsandan doğaya	Senin gölgeni içmiş onun gözbebekleri	kaldırımlar	(insan)	gözbebeklerinin olması
İnsandan doğaya	İkinizin de ne eş, ne arkadaşımız var	kaldırımlar	(insan)	eşi, arkadaşı olmak
İnsandan doğaya	Dünyada taşınacak bir kuru başımız var.	kaldırımlar	(insan)	başta sahip olmak

Turkish Studies

İnsandan doğaya	Onu da hangi diyar olsa götürürsünüz	kaldırımlar	(insan)	götürmek
İnsandan doğaya	Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur...	kaldırımlar	(insan)	anlamak
İnsandan doğaya	Bana rahat bir döşek serince yerin altı	yerin altı	(İnsan)	döşek sermek
İnsandan doğaya	Vecd içinde başı dik, hayalini sürükler	(gece)	(insan)	(ruh haline sahip olmak)
İnsandan doğaya	.... haydi düş peşime der	(gece)	(konuşmak)	konuşmak
Doğadan doğaya	Damla damla bir korku birikiyor	korku	(sıvı)	damla damla birikmek
Doğadan doğaya	Senin gölgeni içmiş, ...	gölge	(sıvı)	içilmek
Doğadan doğaya	Onun taşı erimiş, ...	taş	(eriyebilen varlık)	erimek
Doğadan doğaya	Rahat bir döşek	(mezar)	Döşek	
Somutlaştırma	Erimiş ruhlarımız bir derdin potasında	ruh	Maden	potada erimek

4.4.2. Ad Aktarması

Ad aktarmalarında kavramın, kendisi doğrudan verilmek yerine kendisiyle ilişkili olan başka kavramlarla ifade edilmesidir. Ad aktarması yapılan sözcükler arasında temelde parça-bütün ilişkisi olmak üzere; yer-kişi, eşya-kişi, iç-dış ilişkileri vardır. Ad aktarması sözcüğe mecaz anlam kazandırma yollarından biridir. Sözcüklerinin %68,5'i göndergesel anlamda kullanılmış olan Kaldırımlar'da aşağıdaki 3 ad aktarması tespit edilmiştir:

Sokağın bir bölümü için : “*Sokaktayım*, kimsesiz bir sokak ortasında”

Taşların yüzeyi için: “Uzanıverse gövdem, *taşlara* boydan boya”

Pencerenin önü için: “*Pencerelerde* soyunan bir karaltı”

Bu örneklerde varlığın adı kendisini değil, bir parçasını ifade için kullanılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

4.5. Kaldırımlar'da Sapmalar

Sanatçılar, sözcüklerin ses, biçim ve bağdaştırılma biçimlerini bilinçli olarak alışılmışın dışında kullanarak dile yeni bir güç kazandırmayı, göstergeleri ses ve anlam açısından daha etkili kılmayı, özgün tasarımlar ve duygu değerleri yaratmayı amaçlamaktadırlar (Aksan, 1999: 166). Sapma adı verilen bu kullanımın çeşitli türleri vardır:

Dilde var olan kök ve ek biçimbirimlerin yeni yeni birleşimler içinde, yeni öğelerin türetilmesinde kullanıldığı *sözcüksel sapmalar*; sözcüklerin sözdizimlerinde, türetilişlerinde ve çekimlerinde dilin var olan kurallarına uymama şeklinde özetlenebilecek *biçimbilimsel sapmalar*; ortak dildeki göstergelerin ses açısından değiştirilmesi yoluyla oluşan, sözcüklerin bazen konuşma dilindeki veya bölge ağızlarındaki söyleyiş biçimleriyle verildiği *sessel sapmalar*; son olarak da sözcüklerle, onların bağdaştırılma biçimleriyle oynayarak, dilde daha önce kullanılmamış türetme ve birleştirmeler elde etmeye çalışılan *anlambilimsel sapmalar*.

Kaldırımlar şiirinde sadece *anlambilimsel sapmalardan* yararlanılmıştır. Diğer sapmaların örneği bulunmamaktadır. Şairler okuyan/dinleyene anlam bakımından daha güçlü bir dil sunmaya, onların zihninde yepyeni, değişik tasarımlar, imgeler oluşturmaya yönelmekte, bu amaçla da anlambilimsel sapmalara yönelmekte, *alışılmamış bağdaştırmalar* üretmektedirler. (Aksan 1999: 176) Kaldırımlar şiirinde benzetmeler, deyim aktarmalarıyla kavramlara yeni ve alışılmadık anlamlar yüklenmiştir.

Kaldırımlar'da alışılmamış bağdaştırma örneklerinden birçoğu aşağıda verilmiştir:

Sokağın *kimsesiz* olması,

Yolunun karanlığa *saplanması*,

Yıldırımların evlerin bacasını *kollaması*,

Kaldırımların *yoldaş* ve *serseri* olarak tanımlanması,

Korkunun insanın içinde *damla damla birikmesi*,

Evlerin bir âmâyâya, camlarının da âmâ göze benzetilmesi; evlerin birinin üstüne gözünü diker gibi "*camlarını dikmesi*",

Kaldırımların, çilekeş yalnızların annesi olması,

Kaldırımların, birinin içinde yaşamış bir insan ve kıvrılan bir lisan olarak nitelenmesi,

Kaldırımların emzirdiği çocuk olmak,

Kaldırımın üzerindeki gölgeleri "*Yolumun zafer tâkı gölgeden taş kemerler*" olarak nitelendirmek,

Karanlıkları *ıslak bir yorgan* gibi örtünmek,

Yatakları *fahişe* olarak nitelendirmek,

Gözbebeklerinin gölgeyi içmiş olması,

Kafatasında taşın erimesi,

Kişinin dünyada sahip olduğu tel şeyin canı olduğunu belirtmek için "*taşınacak bir kuru başımız var*" ifadesinin kullanılması.

Bu sıra dışı bağdaştırmalar sözceleme öznesinin/şairin toplumsal dil içinde bireysel sözünü oluşturabilmiş olmasının en önemli göstergesi; şiirsel söylemin en önemli niteliğidir. Kaldırımlar

Turkish Studies

şairinin geleneğin şiir unsurlarını (nazım birimi, ölçü, kafiye vb.) ve konuşma dilinin kısa cümlelerini kullanmış olmasına rağmen sıra dışı bağdaştırmalarla kendi söylemini oluşturduğu görülmektedir.

4.6. Kaldırımlar'da Ses Ögelerinden Yararlanma

Şiirde ses tekrarları, uyaklı ve ritimli söyleyişin ortaya çıkardığı ahenk, şiirin beğenilmesinde anlam kadar etkili olmaktadır. "Şiir bir ses ve anlam bütünüdür ve de birbirinden ayrılmayacak olan bu yönleriyle etkileyici, coşku verici bir nitelik kazanmaktadır." (Aksan 1999: 185).

Doğan Aksan şiirde ses ögelerinden yararlanma konusunu uyak, ses yinelenmeleri, cinas, ölçü ve ritim başlıkları altında açıklamakla beraber bu çalışmada Kaldırımlar'da bulunan uyak, ölçü ve ritim konusuna değinilecektir.

4.6.1. Uyak (Kafiye)

"Uyak (kafiye), en az iki dizenin sonunda tekrarlanan, yazılışları aynı, ama anlamları farklı olan ses benzerliğidir. Redif ise, dize sonlarındaki yazılışları ve anlamları aynı olan ses benzerliğinin adıdır." (Pala, 1998: 40)

Kaldırımlar'ın ahenk unsurları arasında uyak ve redifler vardır. Çapraz uyak düzeninin hâkim olduğu şiirde her dördlüğün 1. ve 3. dizeleri ile 2. ve 4. dizeleri birbiriyle uyaklıdır.

Tam ve zengin uyakların kullanıldığı şiirin tüm dördlüklerinde redif bulunmaktadır.

4.6.2. Ses Yinelenmeleri ve Sıklıkları

Sözün kulağa hoş gelmesi, akılda daha kolay tutulabilmesi gibi amaçlarla yapılan ses yinelenmeleri dize sonlarında bulunan uyak ve redifle sınırlı değildir. Şiirin her yerinde karşımıza çıkabilecek seslerin veya sözlerin yinelenmesi şiirin ahengi üzerinde uyak ve redif kadar katkıya sahiptir.

Dizelerde aynı hecelerin veya ünsüzlerin yinelenmesi olan aliterasyon (alliteration), Kaldırımlar şiirinde de karşımıza çıkmaktadır. Metinde en çok geçen ünsüzler aşağıda verilmiştir:

/r/	176
/n/	142
/k/	112
m/	81
/s/	70

Geçiş sıklığı bakımında üçüncü sırada yer alan "k" sesinin sıklığında içinde bu ünsüzü barındıran kelimelerin çokluğu etkili olmuştur. "Ana kelimeyi teşkil eden kaldırımlar ve sokak kelimelerinin seslerini hatırlatan ilk ve son heceleri 'k' ile başlayan ve biten kelimeler büyük bir yekun tutuyor: kolluyor, korku, kapanık, kesilince, karanlık, kara, köpek, soğuk, tak tak, tâk, ıslak..." (Kaplan,1994:77)

Şair, "a" ve "k" seslerini bu kadar çok kullanarak "Karanlık, ıssız sokakların kaldırımlarında tek başına yürüyen birinin *tak tak* ayak seslerinin yankılandığı bir atmosfer yaratmıştır."

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Yukarıda sıralanan diğer seslerin fazlalığında metnin içeriğini bütünleyen eklerin etkili olduğu söylenebilir. Metinde en fazla geçen ünsüz olan “r” sesinin kullanımına bakıldığında metnin anlamına etkisinin olabileceği ilk bölümde söylenen “bir” belgisiz sözcüğünün, metnin temasının yansıtılmasında duygu değerinden de yararlanan “kara, karanlık, kaldırımlar” sözcüklerinin sık kullanımı /r/’nin sık kullanımına da işaret etmektedir. Ayrıca okuyucuyu/dinleyiciyi şiirle karşılaştığı o anda duygu durumuna çekmekte etkili olan şimdiki zaman ve geniş zaman eklerinin sık kullanımı da metinde “r” ünsüzünün çokluğunu açıklamaktadır.

“n” ünsüzünün sıklığında sözcük köklerinde bulunma sıklığı etkili olmakla birlikte kişi eki ve tamlama eki olarak kullanımları da bulunmaktadır. Ayrıca “n”’nin kaynaştırma ünsüzü olarak kullanılması da geçiş sıklığını artırmaktadır.

Şiirde “m” ünsüzlerinin kullanımında 1. tekil kişiyi bildiren kişi ekleri ve iyelik eklerinin yanında olumsuzluk ekinin de çok kullanımının bir etkisi olmuştur.

“s” seslerinin geçişinde içinde bu ünsüzü barındıran sözcüklerin fazlalığı etkili olmakla birlikte 2. Ve 3. kişi zamirlerinin de bu sayıda katkısı vardır.

4.6.3. Ölçü ve Ritim

Ritim adı verilen şey, hecelerın belli sayıda öbekleşmeleriyle, vurgulu ve vurgusuz, uzun ya da kısa hecelerın düzenli dizilişiiyle sağlanır. (Aksan 1999:233) şiirde ritim uzun yıllar ölçüyle, hecelerın gruplanması ve seslerin düzenli dizilmesiyle, sağlanmıştır. Son dönem şiirimizde belirli bir nazım düzeni ve ölçüsü kullanılmamakla birlikte şiirde ritim hala önemini korumaktadır. Artık ritim için ölçü zorunluluk olarak görülmemekte, söyleyiş ve sesle şiire ritim katılmaktadır.

Kaldırımlar şiiri 14’lü hece ölçüsüyle yazılmakla birlikte şiirin tek ritim unsuru ölçüsü değildir. Şiirde betimlenen yürüyüş temposu, cümlelerin akışı aktarılarak şiirin ritim unsurlarından biri olmaktadır. Yer yer yinelemelerle şiire ritim katılmaktadır. Aşağıdaki örneklerde sözcük tekrarlarının şiire ritim katmadaki etkisi görülmektedir:

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında; / Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;/ Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.

Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;/ Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır

Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin/ Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur...

Ne senin anladığın kadar, kaldırımları...

4.7. Kaldırımlar’da Biçim

Üç versiyonu olan Kaldırımlar şiiri 14’lü hece ölçüsüyle düzenlenmiş dörtlüklerden oluşmaktadır. Bu dörtlüklerin sayısı Kaldırımlar 1’de sekiz, kaldırımlar 2’de dörttür. Kaldırımlar 3’te ilk iki dörtlükten sonra iki tane üçlük yer almaktadır. Bu haliyle Kaldırımlar şiiri geleneksel Türk şiiri biçim özelliklerinden farklılaşmamıştır.

Dizeler ve dörtlükler arasında konu bütünlüğü olmakla beraber her bir dizenin tek başına kullanıldığında da bir manzara ve ruh halini yansıttığı görülmektedir. (Kaplan, 1994: 76) Her bir

Turkish Studies

dize dizilerek bir manzarayı gözler önüne sermektedir. Bazı dörtlülüklerde bir dizede başlayan cümle ikinci dizede bitmektedir.

5. SONUÇ

Doğan Aksan, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili adlı eserinde her ulusun çok sevilmiş ve unutulmamış şiirlerinde bulunan bazı özellikler belirtmiştir. "İyi" şiirde bunların en azından birkaçının bulunduğunu söylemiştir. (Aksan, 1999:275-276)

Şiirin içeriği ve özü açısından bakılınca,

- 1. Özgün duygu, düşünce ve imgeler,
- 2. İçtenlik, içten anlatıma yönelme,
- 3. Her dönemde geçerli olan konulara değinme,
- 4. Belirli bir konuyu, düşünce ya da duyguyu bir bütünlük içinde aktarma.

Sunuluş, söyleyiş açısından;

- 1. Rahat söyleyiş, konuşulan dilden yararlanma,
- 2. Kısa anlatıma başvurma,
- 3. Alışılmamış bağdaştırmalardan yararlanma,
- 4. Uyak, ölçü ritim, ses yinelemesi gibi ses, müzik ağırlıklı öğelerden yararlanma,
- 5. Aktarmalardan, özellikle deyim aktarmalarından yararlanma,
- 6. Sapmalar ve özgün türetmelere başvurma,
- 7. Yinelemelerden yararlanma.

Çalışmanın başından beri açıkladığımız bu özelliklerin Kaldırımlarda mevcut olması da onun sevilen, çok okunan ve kalıcı bir şiir olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Şekil 1'den de anlaşılacağı üzere sözcüklerin %69'unun göndergesel anlamda kullanıldığı *Kaldırımlar'da* şairin yarattığı "ben kişisi"nin bir şehrin sokaklarında yürümesi canlandırılmıştır. Şiir, bu tablonun okuyucu/dinleyici üzerinde bıraktığı etki üzerine kurulmuştur. Bu tablonun oluşumunda mekândaki varlıkların adları, gerçekleştirilen eylemler, mekânı ve mekândaki varlıkları belirten sıfatlar metindeki sözcüklerin % 83'ünü oluşturmaktadır. Sözcüklerin ağırlıklı olarak göndergesel anlamda kullanılması şiirin içtenliğini artırmış, yalın ve doğal söyleyişi herkesin metinde kendinden bir parça bulmasını ve şiiri kolayca anlayıp sevmesini sağlamıştır.

Her üç versiyonda da "kaldırım, sokak, kara(nlık)" sözcüklerinin yarattığı duygu değerinden yararlanılmış, yan anlamlar ve alışılmamış bağdaştırmalarla da sözcüklere duygu değeri katılmıştır. Karanlık ve ıssız sokakların insan üzerindeki etkisi, uyandırdığı *yalnızlık* ve *korku* duyguları yansıtılmış; her şiirin son bentlerinde de "ölüm"le bu olumsuz duygular pekiştirilmiştir. Ancak bunlarla beraber kullanılan "aydınlıkla" ilgili ifadeler, sokaklara ve karanlığa aidiyet hissi beslenmesi, ölümün arzulanması gibi unsurlar şiirin atmosferinin karamsarlıktan ve umutsuzluktan uzak olduğunu göstermektedir. Şiirde karşıt kavramların örülüşü şairin iç dünyasındaki gelgitleri, çalkantıları, iç hesaplaşmaları; varoluş mücadelesi ile benliğini kırma arzusu arasındaki çatışmaları gözler önüne serer.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Şair, dış mekânda yer alan nesnelere farklı anlamlar yükleyerek onlarla kendisini özdeşleştirmiş, böylece madde ve ruh arasında bağlantı kurmuştur. Bu da Necip Fazıl Kısakürek'in şiirinde yer alan mistisizmin tipik bir örneğidir.

Tüm bu yönleriyle *Kaldırımlar*, ruh halinin mekânla özdeşim kurularak aktarıldığı bir şiirdir. Onda "...dış âlem, iç âlemin objektif karşılığını teşkil eder." (Kaplan 1994: 71) Kişinin iç âlemindeki duygular, gerilimler ve bunlardaki iniş çıkışlar, "karanlık ve ıssız" olan bu dış âlemde yürüyen bir insanın edimleriyle yansıtılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKSAN Doğan (1999). **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Engin Yayınevi: Ankara.
- AKSAN Doğan (2005). **Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, Engin Yayınevi: Ankara.
- AYDEMİR Yasemin (2006). **Sözlüksel Görünüş ve Türkçe Eylemlerin Anlambilimsel Sınıflandırılması: Sözlükçe-Sözdizim Etkileşimi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- BAYRAV Süheyla (1999). *Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi*, Multilingual: İstanbul.
- CUMA Ahmet (2002). **Rainer Maria Rilke ve Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde İmgesel Anlatım Biçimleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- DURAK Mustafa (2007). **Ben Terkisinde Necip Fazıl Metin Çözümlemeleri**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları: İstanbul.
- GÖKALP, Gonca G. (1998). "Göstergebilim Açısından Bir Şiir Değerlendirmesi: Bir Sözlükte Kitap Adları", Prof.Dr. Dursun Yıldırım Armağanı, (Ed. Ö.Çobanoğlu-M.Özarlan), Ankara, 1998: 363-378.
- GÜDEK, O. (2005). Şiir Tahlili: Necip Fazıl'ın 'Visal' Adlı Şiiri". *Edebiyat Otağı*, 6.
- KABAKLI Ahmet (2005). **Şairler Sultanı Necip Fazıl**, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- KAPLAN Mehmet (1994). **Şiir Tahlilleri II**, Dergâh Yayınları.
- KIRAN Zeynel ve KIRAN Ayşe (2000). **Yazınsal Okuma Süreçleri**, Seçkin Yayınevi: Ankara.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl (2008). **Çile**, Büyük Doğu Yayınları: İstanbul.
- ÖZCAN Tarık (2005). "Sessizliğin Dili ve Simgenin Ruhaniyeti Yahya Kemal ve Necip Fazıl Kısakürek Şiiri Üzerine Bir Çözümleme", **Gizli Diller Konulu Uluslararası Sempozyum**, T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, Arayışlar, 14, s. 109-114.
- ÖZÜNLÜ Ünsal (2001). **Edebiyatta Dil Kullanımları**, Multilingual: İstanbul.
- PALA İskender (1998). **Divan Edebiyatı**, Ötüken Neşriyat: İstanbul.
- RICOUER Paul (2010). **Başkası Olarak Kendisi**, Çev: Hakkı Hünler, Doğu Batı Yayınları.
- ŞAHİN, Veysel (2009), "Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde "Hayat ve Ölüm" Trajedisi", *Erdem Dergisi*, Sayı 53, s.207-220.
- Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

TEPELİ, Yusuf (2011) "Yemînî'nin Fazîlet-nâme Adlı Eserinde Geçen Fiillerin Sözlük Bilimsel Anlamları", **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, Sayı:2, s.125-156

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013